

МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

ВИПУСК 12

Науковий збірник факультету мистецтв

Умань
ПВКП «АЛМІ»
2019

УДК 7.01(06)
М65

Редакційна колегія:

- Терешко І. Г.** – декан факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент (*головний редактор*);
- Андрощук Л. М.** – завідувач кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, професор;
- Музика О. Я.** – завідувач кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент;
- Семенчук В. В.** – завідувач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, заслужений працівник культури України, доцент;
- Бай Ю. М.** – завідувач кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч культури України, професор;
- Калашська В. Є.** – доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент;
- Найдрченко О. М.** – доцент кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент (*відавничий редактор*).

Рекомендовано до друку вченою радою факультету мистецтв
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 5 від 28 листопада 2019 року)

М65 Мистецтвознавчі студії : науковий збірник факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / редкол.: Терешко І. Г., Андрощук Л. М., Музика О. Я. [та ін.] – Умань : АЛМІ, 2019. – Вип. 12. – 208 с.

У збірнику опубліковані матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» та V Міжнародної науково-практичної конференції «Молодь, освіта, наука та мистецтво», в яких розкрито актуальні питання мистецької освіти та окреслено вектор її національного розвитку. Розраховано на спільноту науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, учителів та студентів – усіх хто цікавиться проблемами сучасної мистецької освіти. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 7.01(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
факультет мистецтв, 2019

3

ЗМІСТ

Альошкіна С. В. МИСТЕЦТВО БАТИКУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	9
Базильчук Л. В. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ.....	13
Балдинюк Д. І., Балдинюк О. Д. ПЕДАГОГ ЯК СУБ'ЄКТ МИСТЕЦЬКОГО СПІЛКУВАННЯ: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....	16
Балдинюк Н. А. ГОЛОСОВИЙ АПАРАТ УЧИТЕЛЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ.....	19
Білич О. В. РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	21
Бойко І. М. АНАЛІЗ ТВОРЧО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОВІДНОГО ПЕДАГОГА-ПІАНІСТА М. ЛИСЕНКА. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	27
Волковінська Л. Г. ФЕНОМЕН ФОРТЕПІАННОЇ СПАДЩИНИ ІВАНА КАРАБИЦЯ.....	31
Волошин П. М. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВОКАЛІСТА.....	34
Горчинська Т. С. ПЕДАГОГІЧНИЙ МАЛЮНОК ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	37

Мусеровська Л. О. ВИХОВНИЙ ТА РОЗВИВАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА ЗАНЯТТЯХ СОЛЬНОГО СПІВУ.....	107
Мушкевич Л. В. ІНСТРУМЕНТАЛЬНА МУЗИКА ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	112
Олійник Т. І., Біленький А. С. КРИТЕРІЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПІАНІСТІВ ДО МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	116
Олійниченко О. В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРІВ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІЗОВАНОГО ДЕКОРАТИВНОГО МАЛЮВАННЯ.....	120
Пічур М. О. ОБРАЗОТВОРЧА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОЇ ГАЛУЗІ У ВІЩІЙ ШКОЛІ ПЕРІОДУ ПОЧАТКУ СТАНОВЛЕННЯ РАДІНСЬКОЇ УКРАЇНИ.....	124
Побірченко О. М., Толстогузова Л. С. СУЧАСНИЙ ХУДОЖНИЙ ТЕКСТИЛЬ.....	129
Прилуцький Я. Ю., Калабська В. С. СТАРНЕ МИСТЕЦТВО НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ У ХІХ СТОЛІТТІ.....	133
Прокулевич О. В. ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ДИРИГЕНТА НА ФОРМУВАННЯ ЙОГО ДИРИГЕНТСЬКОЇ ТЕХНІКИ.....	137

Пшемінська Л. О. МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ ЛЕОНТВИЧА В ТУЛЬЧИНЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ХОРІ.....	140
Рачинська А. О. ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ХУДОЖНІХ ТРАДИЦІЙ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	146
Семенова О. В., Бикова О. В. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	150
Семенчук В. В. ОСОБЛИВОСТІ ОБРОБКИ ТА АРАНЖУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ.....	155
Середенко А. В. РОЗПИС НА СКЛІ ЯК ВИД ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	159
Сирота З. М., Сирота В. М. НАБУТТЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ МИСТЕЦЬКО-ОСВІТНІХ ПРОЕКТІВ.....	163
Тарасюк Л. М. ВПЛИВ СПІВУ НА МУЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ.....	169
Терешко І. Г. ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ УМАНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ: ІСТОРІЯ, ПОШУКИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	172

Прилуцький Ярослав,
магістрант кафедри
інструментального виконавства
УДПУ імені Павла Тичини.
Науковий керівник:
к.п.н., доцент Калабська В. С.

ГІТАРНЕ МИСТЕЦТВО НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ У ХІХ СТОЛІТТІ

Сучасний рівень виконавства на гітарі є продукт досить тривалої та плідної еволюції як самого інструменту так і розвитку виконавства на ньому. Вагомим періодом у становленні гітарного мистецтва було ХІХ ст. Розглянемо детальніше гітарне виконавство означеного періоду на теренах України.

У ХІХ ст. землі сучасної України були поділені між Російською, Австрійською, а згодом (1867) Австро-Угорською імперіями, що привносило у економічний, соціальний та культурний розвиток цих земель певні особливості, відповідно і музична культура, зокрема гітарне виконавство мало свої певні особливості.

Розпочнемо огляд із західноукраїнських земель (Буковини, Галичини) на яких у ХІХ ст. був поширений мистецький стиль – бідермаєр. Представниками гітарного мистецтва Австро-Угорщини були *виконавці*: Алоїз Вольф, Вільгельм Клінгенбрунер, Франц Тандлер, *композитори і педагоги*: Венцель (Вацлав) Матейка, Антон Діабеллі, Леонард фон Каль, Йоганн Падовец, та, зокрема, Мауро Джуліані, а також його учні Фелікс Горецький, Ян Непомуцен Бобровіч та Станіслав Щепановський, які відіграли, як зазначає В. Сидоренко, особливу роль у плеканні гітарного виконавства, педагогіки, творчості та музично-видавничої справи в Галичині [1].

Щодо жанрів – це були камерні форми побутової музики: обробки народних пісень, баркароли, пісні без слів, ноктюрни, варіації, шумки та думки, фантазії на оперні теми, транскрипції, парафрази, танці (кадрилі, мазурки, вальси, полонези, марші), що відігравали важливу роль у мистецькому оформленні балів, раутів, салонних мистецьких вечорів, сфери домашнього музикування. Перелічимо твори для гітари, що вийшли друком у Галичині або

галицьких митців. До сьогодні збереглися твори *Станіслава Щепановського* (1812–1877) «Інтродукція і блискучі варіації» на тему гімну «*Jeszcze Polska Niezginęła*» та гітарна транскрипція п'єси для фортепіано та віолончелі «*Une Larme*». *Ян Непомуцен Бобровіч* (1805–1881) є автором більш як 40 композицій, виданих у Лейпцигу, Дрездені, Відні, Лондоні, Варшаві та Львові. У 1826 р. у Львові вийшов друком його перший твір для гітари, опублікований видавництвом Ф. Піллера. Також краків'янин зробив переклад фортепіанного концерту Клари Вік, транскрипцію чотирьох мазурок Ф. Шопена для двох гітар, «Великі варіації» за дуетом з опери В. Моцарта «Дон Жуан» та численні варіаційні цикли на популярні оперні теми, польські та українські народні мелодії, низку програмних п'єс. *Савина Абрисовський* (1874–1900) – композитор-аматор з Тернопільщини написав «*Vogue la galere*»: Будь що будь! Вальс для гітари-соло (Л., 1899), «*Sous reciprocite*»: У взаємність. Вальс для гітари (Л., 1899), «Вальс» (Л., 1899). Фонди бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України зберігають рукописну збірку Михайла Вербицького (1815–1870) «*Guitarre № 16*» Рукопис М. Вербицького складається з 32 п'єс, серед них 14 інструментальних мініатюр (марші, мазурки, польки, галопи, козачки, чардаші) та більш масштабні композиції переважно у варіаційній формі з розгорненими фіналами («Тема з варіаціями», «Вальс» № 3, «Варіації» № 4 та 7, «Карнавал венецький»). Інші твори табулатури призначені для голосу та гітари. Лірично-елегійні, танцювальні пісні та інструментальні п'єси, фрагменти музики для театральних вистав, позначені впливом не лише української, але й австрійської пісенності. Вони безперечно мають історичне значення і представляють ранній етап розвитку галицької музичної культури [1].

У пресі зафіксовані згадки виступів відомих гастролерів-гітаристів на сценах міст Галичини: Андрійо (1824 р.), Юліуса Плейснера (1828 р.), краків'ян Станіслава Щепановського та Яна Непомуцена Бобровіча.

Розглянемо гітарне мистецтво на українських землях, що були під владою Російської імперії. Тут була поширена семиструнна гітара. Співіснування двох видів гітари представляло собою унікальну особливість української музичної культури. Жоден з цих

видів гітари неможливо визнати другорядним, хоча співвідношення між ними значно змінювалося протягом всього часу.

XIX ст. можна назвати століттям семиструнної гітари. Довгий час існувала думка про спадкоємність строю гітари. Тобто панівним було твердження, що лад семиструнної гітари – ні що інше, як удосконалення ладу шестиструнній. В даному випадку ми маємо справу з одним із міфів, які довгий час зберігали і зберігають владу над більшістю істориків гітари.

Семиструнна гітара довгий час не визнавалася як повноцінний концертний інструмент, що також відклало свій відбиток, як на її розвиток, так і на контингент, з якого утворилася численний прошарок гітаристів. В кінці XVIII – початку XIX ст. більшість музикантів в Російській імперії становили аматори. Однак у випадку з іншими інструментами спостерігався процес перетворення любителів в професіоналів, який приводив у кінцевому підсумку до домінуючого положення останніх у сфері музичної діяльності. Відносно гітари цей процес з різних причин не дійшов до завершення, і таким чином частка дилетантів в середовищі гітаристів була переважаючою практично до другої половини XX ст.

Базовий репертуар для семиструнної гітари був створений в першій половині XIX ст. гітаристами-композиторами, які одночасно були і виконавцями-віртуозами своєї епохи. На початку XIX ст. виконували твори класиків семиструнної гітари: А. Сіхри, С. Аксьонова, В. Моркова, В. Саренка, М. Висотського; у другій половині XIX ст.: Ф. Циммермана, О. Ветрова. За жанрами це були обробки, варіації й фантазії на теми народних пісень і танців, оригінальні твори, перекладення для семиструнної гітари творів, написаних для інших інструментів [2].

Таким чином, музика XIX століття для шестиструнної гітари на західноукраїнських землях представлена різноманітними складами: гітара-соло, вокал і гітара, ансамблі гітар, фортепіано та гітара в поєднанні з голосом. Для неї притаманна обширна та характерна палітра жанрів. Семиструнна гітара не поступається шестиструнній в технічних і художніх можливостях. Багато творів класиків (Й. Баха, Г. Генделя та інших), що виконуються на гітарі шестиструнної з транспозицією, на семиструнної можуть бути вільно зіграні в оригінальних тональностях без октавних переносів

баса. Репертуар семиструнної гітари, створений за весь період її існування, рясніє різноманітними технічними, художніми і звуковими знахідками, але центральне місце в ньому займають обробки і варіації на теми народних пісень. Оригінальні твори найчастіше представлені мініатюрами (зазвичай танцювального характеру). Ансамблева гра, в тому числі з використанням інструментів різного розміру, була історично сильною стороною семиструнної гітари, проте і в цьому розділі репертуару музичні твори великої форми зустрічаються рідко.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко Вікторія. Галицька гітарна традиція XIX століття (виконавство та творчість) [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27600/03-Sydorenko.pdf?sequence=1>
2. Субота А. В. Исполнительский анализ технико-художественных возможностей и репертуара семиструнной гитары [Електронний ресурс] / А. В. Субота // Вісн. Міжнар. Слов'ян. ун-ту. Сер. Мистецтвознавство. - 2008. - 11, № 1. - С. 27-32. - Библиогр.: 9 назв. - рус.